

Аналітична записка

Олексій СИДОРЧУК,

аналітик Фонду «Демократичні ініціативи»
імені Ілька Кучеріва

РЕФОРМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: перспективи і загрози

Публікацію було підготовлено в рамках Ініціативи з розвитку аналітичних центрів, яку реалізує Міжнародний Фонд «Відродження» (МФВ) та Фонд розвитку аналітичних центрів (ТТФ) за фінансової підтримки Шведського агентства з питань міжнародного розвитку (SIDA).
Думки, висловлені в цій публікації, належать автору і не обов'язково збігаються з позиціями МФВ, ТТФ і SIDA.

Олексій СИДОРЧУК,

аналітик Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва

ВСТУП

Реформа децентралізації увійшла до політичного порядку денного в Україні одразу по завершенні Революції Гідності в 2014 р. унаслідок підвищеного суспільного запиту і зацікавленості нових політичних еліт удосконалити наявну систему місцевого самоврядування.

Хоча протягом 2014–2015 рр. парламент ухвалив низку законів з різних аспектів децентралізації, проект змін до Конституції щодо децентралізації потрапив до Верховної Ради лише влітку 2015 р. як наслідок необхідності виконання підписаних Україною мінських домовленостей.¹ Депутати встигли підтримати конституційний проект у першому читанні, однак голосування супроводили криваві зіткнення правоохоронців з противниками змін біля стін парламенту. Зважаючи на вихід із коаліції однієї з фракцій після голосування і протиріччя всередині коаліції, розгляд законопроекту в остаточному читанні може не набирати необхідні 300 голосів (конституційну більшість).

На початку цієї записки буде коротко проаналізовано поточні проблеми з місцевим самоврядуванням. Далі буде здійснено огляд вже затверджених законодавчих актів та розглянуто можливі наслідки ухвалення чи неухвалення проекту конституційних змін. Наприкінці буде представлено рекомендації щодо наступних кроків із реформи децентралізації.

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

З часу незалежності України її громадяни мали небагато впливу на вирішення справ на місцевому і регіональному рівнях. У листопаді 2014 р., перед запровадженням ключових ініціатив з децентралізації, лише 9% українців були задоволені своєю здатністю впливати на рішення місцевої влади у своїх поселеннях, тоді як 74% висловили своє незадоволення з цього приводу. Більш ніж половина громадян були також незадоволені діяльністю місцевих державних адміністрацій, місцевих рад і місцевих голів.²

Негативне ставлення до місцевої влади з боку населення мало кілька пояснень. По-перше, місцева влада була нездатна надавати доступні та якісні послуги, зокрема комунальні, транспортні, медичні та освітні. По-друге, управління власністю було також вкрай незадовільним і призводило до убогого планування міської території та «дерібану» земель. Зрештою, громадяни практично не мали дієвих інструментів контролю за діяльністю місцевих органів влади.

¹ Другі мінські угоди, підписані в лютому 2015 р., містили положення про надання спеціального статусу окремим територіям Донецької та Луганської областей, що перебували під контролем проросійських сепаратистів. Це зобов'язання було відображено в окремому положенні проекту конституційних змін, який у всьому іншому стосувався реформи децентралізації.

² Олексій Сидорчук, «Ставлення жителів міст до ідеї децентралізації», Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, 2014, № 3(23), доступно за посиланням http://dif.org.ua/modules/pages/files/1432540363_3559.pdf.

Громадам, що мешкали в містах, селищах і селах, бракувало ресурсів, аби взяти управління власними територіями у свої руки. Перш за все їхня фінансова спроможність була вкрай обмеженою, оскільки вони отримували субсидії не напряму, а через райони та області.³ До внесення змін у бюджетний і податковий кодекси у грудні 2014 р. вражаючи 96,3% місцевих бюджетів були дотаційними.⁴

По-друге, більшість територіальних громад не мали достатньої кількості людських ресурсів, аби бути фінансово самодостатніми. До початку реформи децентралізації з 11,5 тис. громад, що існували в Україні, 10,2 тис. були сільськими громадами. 92% із них налічували менше 3 тис. мешканців, 47% – менше 1 тис. мешканців.⁵ Зрозуміло, що багатьом громадам просто не вистачало людей для того, щоб генерувати прибуток.

З іншого боку, виборним радам на регіональному (районному та обласному) рівнях⁶ бракувало повноважень, оскільки виконавчу владу було зосереджено в руках місцевих державних адміністрацій, голів яких призначав президент за поданням уряду (див. табл. 1).

Таблиця 1. Поточна система влади на різних адміністративно-територіальних рівнях.

Адміністративно-територіальний рівень	Органи державної влади	Органи місцевого самоврядування
Область	Обласна державна адміністрація (виконавчі функції)	Обласна рада
Район	Районна державна адміністрація (виконавчі функції)	Районна рада
Місто (селище, село)		Міська (селищна, сільська) рада Виконавчий орган міської (селищної, сільської) ради Міський (селищний, сільський) голова

³ За винятком 180 міст обласного значення, які мають повноваження, подібні до районів: див. Радим Губань, «Міські населені пункти як адміністративно-територіальні одиниці», Юридичний журнал, 2008, № 10, доступно за посиланням <http://justinian.ua/article.php?id=3041>.

⁴ «Восток + Запад: Децентралізація – Реформа и обновление бюджетной системы в Украине», УНИАН, 5 лютого 2015 р., доступно за посиланням <http://www.unian.net/multimedia/video-2/8394-vostok-zapad-detsentralizatsiyareforma-i-obnovlenie-byudjetnoy-sistemyi-v-ukraine.html>.

⁵ «Презентація законопроектів щодо об'єднання та співробітництва територіальних громад», Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 13 березня 2014 р., доступно за посиланням <http://decentralization.gov.ua/infographics/item/id/5>.

⁶ В Україні 490 районів і 24 областей, чії ради не мають власних виконавчих органів.

Відповідно, повнотою влади на регіональному рівні володіли призначені в Києві державні службовці, що сприяло централізації управління територіями, встановлювало надмірний державний контроль за регіональним розвитком і позбавляло органи регіонального самоврядування можливостей управляти справами власних громад.

ПОТОЧНИЙ СТАН РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Зважаючи на вищезазначене, Україні бракувало сильного самоврядування і на місцевому, і на регіональному рівнях. Аби виправити ситуацію на місцевому рівні, український уряд планував створити сильні та інституційно спроможні громади. На регіональному рівні ключ до поліпшення ситуації, натомість, полягає в перерозподілі повноважень від державних адміністрацій до районних і обласних рад.

1 квітня 2014 р. Кабінет Міністрів затвердив концепцію реформи децентралізації, в якій виклав завдання укрупнити територіальні громади та надати їм більше повноважень і ресурсів.⁷ Згодом парламент ухвалив два закони, що дозволили громадам втілювати спільні проекти та делегувати повноваження одне одному,⁸ а також об'єднуватися між собою з тим, щоб отримати більше повноважень і коштів.⁹ Завдяки імплементації другого закону уряд планує зменшити загальну кількість громад з 11,5 тис. до 1,5 тис.¹⁰

Вслід за новими можливостями співпраці територіальних громад парламент ухвалив у грудні 2014 р. зміни до бюджетного¹¹ і податкового¹² кодексів. Вони, зокрема, перерозподілили податкові доходи на користь місцевих громад, збільшили обсяг державних субсидій місцевим бюджетам і надали органам місцевого самоврядування більше стимулів покращувати інвестиційну привабливість власних регіонів та збільшувати власні доходи.

Нове законодавство вже покращило фінансову й інституційну спроможність територіальних громад. Протягом перших 9 місяців 2015 р. загальний дохід місцевих бюджетів збільшився на 40,7% порівняно з тим же періодом у 2014 р.: з 50,4 млрд грн до 70,9 млрд грн.¹³ Більше того, за цей час доходи місцевих громад перевищили їхні витрати на 24 млрд грн, що стало ще одним підтвердженням їхнього збагачення.¹⁴

⁷ «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні», Кабінет Міністрів України, 1 квітня 2014 р., доступно за посиланням <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p/conv>.

⁸ Закон України «Про співробітництво територіальних громад», Верховна Рада України, 17 червня 2014 р., доступно за посиланням <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1508-18/conv>.

⁹ Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», Верховна Рада України, 5 лютого 2015 р., доступно за посиланням <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19/conv>.

¹⁰ Згідно зі словами Геннадія Зубка, заступника Міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України: див. інтерв'ю «Громадському радіо», 6 жовтня 2015 р., доступно за посиланням <http://hromadskeradio.org/terytoriya/gennadiy-zubko-koordynaciyu-radu-centralnogo-ofisupidtrymky-reform-ocholyt-lyudyna-z-yevrovy>.

¹¹ Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин», Верховна Рада України, 28 грудня 2014 р., доступно за посиланням <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/79-19/conv>.

¹² Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи», 28 грудня 2014 р., доступно за посиланням <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/71-19/conv>.

¹³ «Моніторинг прогресу реформ. Звіт за 9 місяців 2015 року», Національна рада реформ, с. 20, доступно за посиланням http://reforms.in.ua/sites/default/files/upload/nationalreform_broshura4.pdf.

¹⁴ Інна Луніна, Діна Серебрянська, «Декларації та реалії бюджетної децентралізації», Дзеркало тижня, 13 листопада 2015 р., доступно за посиланням <http://gazeta.dt.ua/finances/deklaraciyi-ta-realiyi-byudzhetnoyi-decentralizaciyi-abo-yakimi-naspravdi-ye-finansovi-povnovazhennya-miscevoyi-vladi-.html>.

Об'єднання територіальних громад також відбувається швидкими темпами. З початку року більш ніж 800 громад утворили 1 59 об'єднаних громад. На місцевих виборах 25 жовтня 2015 р. їхні мешканці змогли обрати нові органи влади.¹⁵ Новообрані ради об'єднаних громад здобули право отримувати субсидії напряму з державного бюджету, а також нові фінансові можливості – на рівні з тими, які зараз притаманні містам обласного значення.¹⁶

Водночас відсутність норм, які чітко розмежовували б компетенції органів об'єднаних громад і звичайних громад, створюють перешкоди для належного функціонування нових рад, особливо якщо обидва типи громад співіснують у межах одного району чи області.¹⁷ Такі законодавчі прогалини багато в чому є результатом нелогічного способу проведення реформи децентралізації в Україні. У той час як децентралізація фінансових ресурсів уже йде повним ходом, повноцінний перерозподіл повноважень від органів державної влади до органів місцевого самоврядування може відбутися лише після ухвалення змін до Конституції, які чекають розгляду в другому читанні.

Запропонований конституційний проект щодо децентралізації стосується трьох ключових сфер. По-перше, він передбачає поділ адміністративно-територіального устрою України на три рівні: громади, райони та регіони. По-друге, він створює нову модель взаємодії між державою та місцевим самоврядуванням на регіональному рівні. Зокрема, проект ліквідує районні та обласні державні адміністрації, а натомість надає районним і обласним радам право утворювати власні виконавчі органи. По-третє, проект запроваджує нову контрольну інституцію – префектів, які матимуть право зупиняти рішення органів місцевого самоврядування (див. табл. 2).

Таблиця 2. Запропонована система влади на різних адміністративно-територіальних рівнях згідно з конституційними змінами.

Адміністративно-територіальний рівень	Органи державної влади	Органи місцевого самоврядування
Область	Обласна державна адміністрація (виконавчі функції)	Обласна рада
Район	Районна державна адміністрація (виконавчі функції)	Районна рада
Місто (селище, село)		Міська (селищна, сільська) рада Виконавчий орган міської (селищної, сільської) ради Міський (селищний, сільський) голова

¹⁵ «Моніторинг прогресу реформ. Звіт за 9 місяців 2015 року», Національна рада реформ, с. 20.

¹⁶ «Короткий огляд реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні», Інститут громадянського суспільства, 9 жовтня 2015 р., доступно за посиланням <http://www.csi.org.ua/?p=5879>.

¹⁷ Анатолій Ткачук, «Про першочергові законопроекти в сфері децентралізації», Інститут громадянського суспільства, 29 жовтня 2015 р., доступно за посиланням <http://www.csi.org.ua/?p=6010>.

Крім того, якщо рішення місцевої ради суперечитиме Конституції та створюватиме загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності чи національній безпеці, президент отримає право припинити повноваження цієї ради, одночасно з цим звернувшись до Конституційного суду.¹⁸

Конституційний суд схвалив запропоновані зміни до Конституції, а парламент підтримав їх у першому читанні 265 голосами. Однак, зважаючи на суперечності всередині правлячої коаліції з приводу підтримки цього проекту, його ухвалення у другому читанні поки під питанням. Тому необхідно проаналізувати основні сценарії, пов'язані з ухваленням чи неухваленням конституційних змін.

СЦЕНАРІЇ ПОДАЛЬШОЇ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Зважаючи на бажання Президента Петра Порошенка та його парламентської фракції ухвалити конституційні зміни і тиск з боку західних держав на Україну з приводу виконання мінських домовленостей, розгляд конституційного проекту в другому читанні, скоріше за все, відбудеться до кінця січня 2016 р., коли закінчується поточна сесія парламенту. Однак навіть якщо конституційний проект не буде схвалено, депутати можуть ухвалити подібні зміни через поправки до звичайного законодавства. Відповідно, можна виокремити три базові сценарії: 1) відхилення конституційних змін і збереження статус-кво; 2) відхилення конституційних змін і спроба замінити їх поправками до звичайного законодавства; 3) ухвалення конституційних змін.

Сценарій 1: Відхилення конституційних змін і збереження статус-кво

У межах цього сценарію парламент відхиляє конституційні зміни та продовжує реформу децентралізації без внесення аналогічних змін до звичайного законодавства. Цей сценарій матиме одну важливу перевагу:

1. *Реформу децентралізації буде продовжено на низовому рівні.* Якщо парламент не зможе ухвалити зміни до Конституції, парламентська коаліція, вочевидь, збережеться, оскільки опоненти конституційного проекту сприймуть це як власну перемогу. Верховна Рада зможе продовжити фінансову децентралізацію та посилення спроможності громад, оскільки всі коаліційні фракції підтримують ці ініціативи.

Водночас ця опція тягтиме за собою кілька негативних наслідків:

1. *Нездатність здійснити повноцінну адміністративно-територіальну реформу.* Діюча конституція не дозволяє реформувати територіальний устрій країни без внесення змін до неї. Це стане на заваді удосконаленню надмірно складної та запутаної адміністративно-територіальної системи України.

2. *Органи регіонального самоврядування не отримають виконавчих повноважень.* Збереження статус-кво у відносинах між державними адміністраціями та радами зцементує дисбаланс на користь перших. Районні й обласні ради й надалі не матимуть власних виконавчих органів, а управлінські функції виконуватимуть не обрані представники, а призначені державні службовці.

¹⁸ «Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)», Верховна Рада України, 1 липня 2015 р., доступно за посиланням http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812.

3. *Держава втратить контроль за законністю дій органів місцевого самоврядування.* У жовтні 2014 р. Генеральна прокуратура втратила право нагляду за законністю рішень органів влади. Без ухвалення конституційних змін жодна державна інституція не матиме права контролювати законність дій органів місцевого самоврядування. В умовах зростання компетенцій і ресурсів ці органи можуть зловживати ними, виходячи за рамки власних повноважень.

4. *Малоефективне впровадження ключових принципів децентралізації.* В основі реформи децентралізації лежить кілька ключових ідей: 1) субсидіарність – виконання завдань на найнижчому рівні, де їх можна виконати ефективно; 2) повсюдність – поширення юрисдикції органів місцевого самоврядування на всю територію відповідних адміністративно-територіальних одиниць; 3) співмірність повноважень і ресурсів. Усі вони закладені в конституційних змінах. Без їх ухвалення втілення в життя цих принципів буде більш проблематичним, зокрема державі буде легше уникати відповідальності за надання органам місцевого самоврядування достатньої кількості фінансів для здійснення тими своїх повноважень.

Сценарій 2: Відхилення конституційних змін і спроба замінити їх поправками до звичайного законодавства

Якщо парламент відхилить конституційні зміни, депутати можуть включити деякі схожі положення у звичайне законодавство. Однак Верховна Рада буде обмежена у наборі реалістичних опцій, оскільки ні повноцінну територіальну реформу, ні делегування виконавчих повноважень від органів державної влади до органів місцевого самоврядування неможливо здійснити без внесення змін до Конституції. Водночас парламент може передати місцевим державним адміністраціям право спостерігати за законністю дій органів місцевого самоврядування та в разі потреби зупиняти їхні рішення. Це може дати два позитивні наслідки:

1. Подібно до сценарію 1 – *реформу децентралізації буде продовжено на низовому рівні.*

2. *Буде встановлено державний нагляд за законністю дій органів місцевого самоврядування.* Надання районним і обласним державним адміністраціям права зупиняти акти місцевих рад і голів стане потужним превентивним механізмом проти спроб органів місцевого самоврядування виходити за рамки власних повноважень. У руках місцевих державних адміністрацій цей інструмент буде більш ефективним, ніж у руках прокуратури, зважаючи на те, що державні адміністрації є куди більш компетентними у питаннях місцевого самоврядування.

Однак цей сценарій також пов'язаний із кількома небажаними наслідками, частина з яких є спільними зі сценарієм 1:

1. *Нездатність здійснити повноцінну адміністративно-територіальну реформу.*

2. *Органи регіонального самоврядування не отримають виконавчих повноважень.*

3. *Малоефективне впровадження ключових принципів децентралізації.*

4. *Можливе зловживання контрольними функціями з боку державних адміністрацій.* Надання районним і обласним державним адміністраціям цих компетенцій посилить їхнє домінування над органами місцевого самоврядування. У такому разі вони здійснюватимуть і виконавчі, і контрольні функції, що загрожуватиме подальшою централізацією влади на місцях.

Сценарій 3: Ухвалення конституційних змін

Зрештою, якщо депутати таки підтримають конституційні зміни у другому читанні, головними вигодами від цього будуть:

1. *Можливість проведення повноцінної адміністративно-територіальної реформи.* Парламент зможе продовжити реформу децентралізації шляхом ухвалення закону про адміністративно-територіальний устрій. Це допоможе уряду прискорити процес об'єднання громад та гармонізувати відносини між територіальними одиницями різних рівнів.

2. *Передача виконавчих повноважень від державних адміністрацій до обраних рад.* Представники територіальних громад отримають більше впливу на управління своїми територіями через районні та обласні ради, що їх вони обиратимуть на пряму.

3. *Встановлення ефективного державного нагляду за законністю дій органів місцевого самоврядування.* Префекти як нові інституції стануть контролюючими органами, що стежитимуть за діяльністю місцевих рад і голів громад. Більше того, оскільки префекти не матимуть суттєвих виконавчих повноважень, стимули для зловживання новими контрольними повноваженнями для них будуть значно слабшими, ніж у випадку державних адміністрацій.

4. *Ефективне впровадження ключових принципів децентралізації.* Органи місцевого самоврядування отримують конституційні гарантії розширення власних повноважень і фінансових ресурсів. Крім того, закріплення цих принципів у Конституції дозволить зробити здобутки реформи децентралізації менш вразливими до можливих спроб опонентів реформи зупинити її.

Водночас можна передбачити й певні негативні сторони запропонованого сценарію:

1. *Можливий розпад коаліції та уповільнення реформи децентралізації.* Аби гарантувати ухвалення конституційних змін, Президент Порошенко потребуватиме підтримки парламентської опозиції. Якщо йому це вдасться, опоненти конституційних змін усередині коаліції можуть завадити продовженню реформи чи зовсім покинути коаліцію. У найгіршому разі це може призвести до позачергових парламентських виборів, що зупинить подальші реформаторські зусилля на невизначений час.

2. *Боротьба за право контролювати префектів між президентом і урядом.* Оскільки префектів призначатиме президент за поданням уряду, між главою держави і прем'єр-міністром можуть виникати конфлікти довкола того, хто контролюватиме діяльність префекта. Додаткове право префекта координувати діяльність територіальних органів виконавчої влади може, крім того, додати приводів для конфлікту між різними державними інституціями на регіональному рівні.

3. *Загроза зловживання президентом своїм правом розпускати місцеві ради.* Хоча остаточна редакція запропонованих змін до Конституції звужує можливості президента припиняти повноваження органів місцевого самоврядування, зловживання цим правом все одно ймовірне, зважаючи на нечітке формулювання підстав, згідно з якими глава держави може використати своє право.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Ухвалення конституційних змін буде найкращим сценарієм для продовження конституційної реформи, оскільки дозволить передати значну частину повноважень і ресурсів на нижчий рівень влади. Заміна конституційних нововведень поправками до законодавства дозволить відновити державний контроль над місцевим самоврядуванням, однак у той же час створить загрозу подальшої централізації та зловживання владою державними адміністраціями. Відхилення конституційних змін, водночас, лишить реформу децентралізації обмеженою і неповноцінною.

Як і у випадку з багатьма реформами в Україні, прийняття конституційних змін потребує залучення і тиску різних державних і недержавних акторів. Нижче представлено основні рекомендації для органів влади та організацій громадянського суспільства.

Для парламентських фракцій, які підтримують конституційні зміни:

1) Залучити менші коаліційні фракції до спільної роботи над новими законопроектами. У разі прийняття змін до Конституції парламент зможе розпочати роботу над низкою законопроектів, необхідних для подальшої децентралізації, зокрема – новою редакцією закону про місцеве самоврядування, а також законами про префектів і адміністративно-територіальний устрій. Завдяки участі у роботі над цими документами опоненти конституційних змін зможуть удосконалити проблемні, на їхню думку, моменти у запропонованій моделі децентралізації.

Для президента й уряду:

1) Запровадити інформаційну кампанію заради пояснення конституційних змін простою і доступною для широкого загалу мовою. У центрі цієї кампанії має лежати інформація про конкретні результати реформи, які зможуть покращити якість життя громадян, а також про ціну збереження статус-кво. Крім того, українська влада має чітко засвідчити внутрішні витоки реформи, аби побороти поширений стереотип про те, що її нав'язали Україні ззовні як одне із зобов'язань у рамках мінського процесу.

2) Відкрити більше каналів впливу для стейкхолдерів, аби зробити процес реформування більш інклюзивним і прозорим. Проект конституційних змін розробила вузька група експертів і чиновників практично без будь-якого впливу з боку інших заінтересованих осіб. Президенту й уряду слід суттєво розширити коло тих, хто братиме участь у розробці й обговоренні нових законів у сфері децентралізації, аби зробити весь процес більш відкритим для суспільства.

Для членів парламентської коаліції:

1) Гарантувати, що префекти будуть політично незалежними від президента й уряду. Аби уникнути загрози змагання з приводу того, хто контролюватиме префектів, їх слід призначати на основі прозорого конкурсу, де президент і прем'єр-міністр не відіграватимуть визначальної ролі. Новий закон також має передбачати вичерпний перелік підстав для звільнення префектів, аби максимально звузити суб'єктивні трактування президента і прем'єр-міністра з приводу власного права відправляти префектів у відставку.

2) Чітко вказати умови, за яких президент матиме право зупиняти повноваження органів місцевого самоврядування. Новий закон про місцеве самоврядування повинен містити вичерпний і недвозначний перелік усіх загроз державному суверенітету, територіальній цілісності та національній безпеці, які можуть спонукати президента розпустити місцеву раду, аби запобігти зловживанню цього права з боку глави держави.

Для організацій громадянського суспільства:

1) Взяти участь у розробці нових законів у сфері децентралізації. Доклавши свої знання та експертизу до процесу законодавчих змін, українські громадські організації й аналітичні центри зможуть покращити якість реформи децентралізації.

2) Забезпечити моніторинг розробки і ухвалення нових законів. Українські громадські організації також мають достатньо компетенції й авторитету, аби контролювати відкритість і прозорість процесу законотворення, негразди в чому можуть підважити здобутки децентралізації.

Інформаційно-аналітичне видання
«Аналітичні записки»

Тема:
«РЕФОРМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ
І ЗАГРОЗИ»

Автор: Олексій Сидорчук,
аналітик Фонду «Демократичні ініціативи»
імені Ілька Кучеріва

Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва
Для листів: а/с В-271, м. Київ, 01001, Україна
Телефон: (380 44) 581-3317
E-mail: dif@dif.org.ua
<http://www.dif.org.ua>

При передруку або частковому використанні матеріалів
посилання на Фонд «Демократичні ініціативи»
імені Ілька Кучеріва обов'язкове.

© Фонд «Демократичні ініціативи»
імені Ілька Кучеріва, 2015

Поліграфічні послуги: ФОП І.П. Артюшенко
Адреса друкарні:
Вул. Виборзька, 84 м. Київ, Україна
+380 442277817; +380503588088
Формат 84x104/16. Папір крейд.
Тираж 150 прим.